

БИЗНЕС КОМПАС

за Великобритания през 2022 г.

1. Обща информация

ТЕРИТОРИЯ
243 610 кв. км.

НАСЕЛЕНИЕ
68,1 млн души

СТОЛИЦА
Лондон

БВП: 1,96 трилиона британски лири

НАЦИОНАЛЕН ПРАЗНИК

м. юни – честване на Официалния рожден ден на Н.В. Кралица Елизабет II, Парад за рождения ден на Нейно Величество и Национален Ден

НАЦИОНАЛНА ВАЛУТА
британска лира

ОФИЦИАЛЕН ЕЗИК
английски, уелски, шотландска форма на галски

2. Държавно устройство

Форма на управление

Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия обхваща Англия, Уелс, Шотландия и Северна Ирландия. Формата на управление е конституционна монархия.

Законодателна власт

Великобритания няма писана конституция. Основополага се на закони, приемани от Парламента. Министър-председателят обикновено е лидерът на политическата партия, спечелила изборите. Парламентът е двукамарен и се състои от Камара на лордовете и Камара на общините. Изборите се провеждат на период до пет години от датата на провеждане на предишните.

3. Икономика и основни макроикономически показатели на страната

Великобритания е пета по големина икономика в света и независимо от побавното от очакваното възстановяване на растежа след пандемията от КОВИД-19 и нарастващата конкуренция от развиващите се страни, се очаква да остане една от водещите икономики.

На 1 януари 2020 г. страната официално напусна ЕС след 48 години членство в Съюза.

Основни макроикономически показатели Великобритания

Показател	2020	2021	2022
Ръст на БВП	-9,0%	7,5%	4,7%
Инфлация	0,8%	6,2%	8,0%
Безработица	5,0%	4,5%	4,0%
Бюджетен дефицит	-17,0%	-5,0%	-4,0%
Държавен дълг като % от БВП	83,0%	96,0%	83%

Източник: Office of National Statistics

Една година след постигане на Споразумението за търговия и сътрудничество между ЕС и Обединеното кралство, негативният ефект от напускането на ЕС става все по-осезателен.

Най-силно засегната е международната търговия. През м. октомври общото ниво на търговията спада с 15,7% (12,6 млрд. лири) спрямо групата на страните от Г-7, което показва пряка връзка с ефекта от Брекзит, а не от пандемията от КОВИД-19 както прокламира британското правителство. Износът към ЕС спада с 8% за деветмесечието на 2021 г., а вносът – с 15%. Само през първото шестмесечие на 2021 г. разходите на британския бизнес за митнически процедури възлизат на 2,2 млрд. лири.

Опитите на правителството да представят Брекзит като успех в полето на международната търговия също са неубедителни. През второто тримесечие на 2021 г. търговията с трети страни се увеличава едва с 1% спрямо предходното тримесечие. Очаква се постигнатите двустранни Споразумения за свободна търговия с редица държави като Япония, Австралия и Канада да допринесат само 0,16% към БВП на страната през следващите 15 години. Същевременно постигане на споразумение със САЩ, което щеше да донесе значителен политически дивидент на правителството на Борис Джонсън, изглежда ще отнеме няколко години.

Сред най-засегнатите сектори е производството на храни и напитки. Износът на тези групи стоки спада с 15,9% през деветте месеца на 2021 г. спрямо същия период на 2019 г. Най-значително е намалението на износа към страните от ЕС в размер на 23,7%, което се генерира предимно от млечните и месните продукти. Същевременно производството на зеленчуци намалява с 25%, а непилешко месо с 22%. Сред основните причини за срива е загубата на работна ръка след Брекзит.

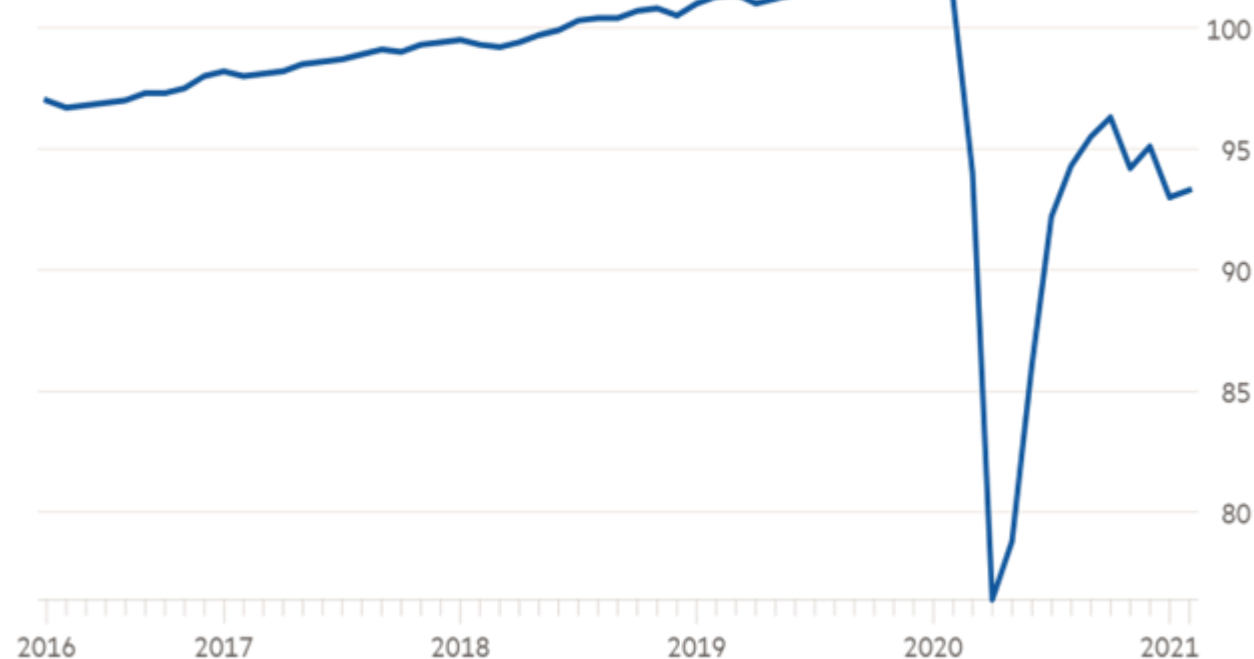
Липсата на работна ръка оказва негативен ефект и върху друг структуроопределящ сектор, а именно туризма. Наблюдава се спад от над 82% на броя на посетителите в страната спрямо 2019 г. Понижението се дължи на комбинирания ефект от пандемията и от Брекзит. За сравнение на сродни пазари като Франция се наблюдава нарастване от 34,9%, а в Испания от 64%. Обединеното кралство въведе изискване за пътуване с международни паспорти, което допълнително затруднява туристите от втория по големина генериращ пазар, а именно ЕС. Най-засегнати са ученическите екскурзии, при които се отчита годишна загуба от 1,5 млрд. лири. Отмяната на безмитната търговия също отблъсква чуждестранните посетители.

Преустановяването на свободното движение на хора доведе до напускане на над 200 000 служители предимно от Източна Европа и недостиг на работна ръка.

Сред най-уязвимите сектори са здравеопазването със 155 000 свободни работни места, социалните грижи със 100 000, образованието с 68 000 и ресторантьорството с 64 000. Опитите за регулиране на пазара чрез издаване на временни визи за определени групи като водачи на тежкотоварни камиони и работници в месопереработвателни предприятия също се оказа неуспешен. От предоставените 800 временни работни визи в хранително-вкусовата индустрия са усвоени едва 6%.

The UK economy edged up in February

GDP index, 2018=100

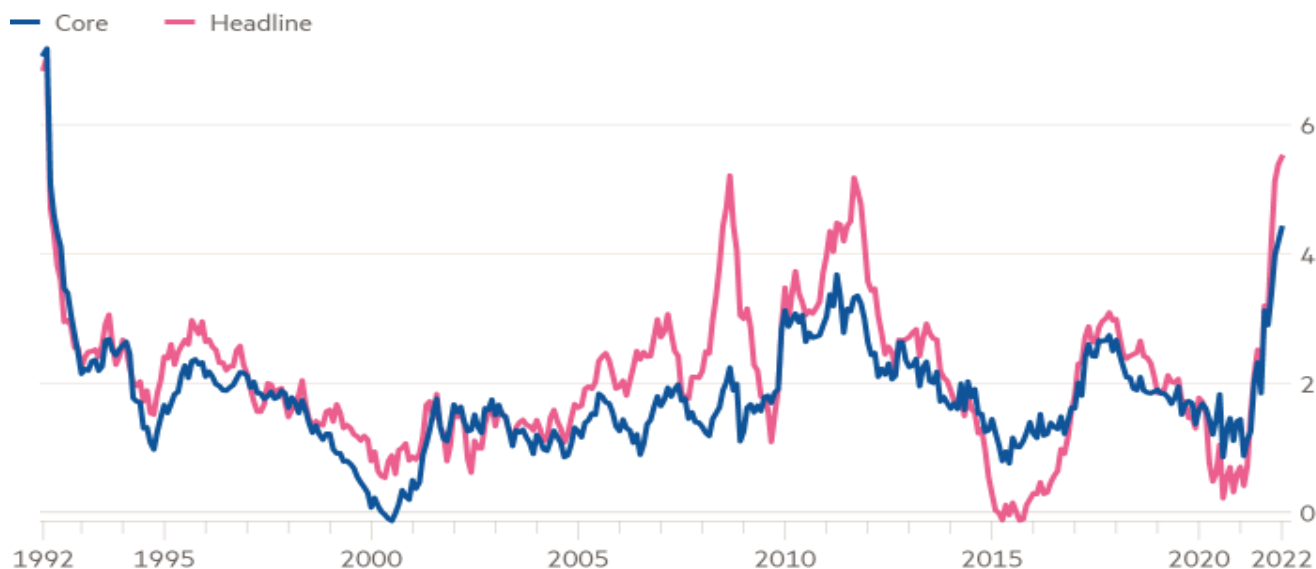

Sources: ONS, Refinitiv
© FT

Ръст на БВП на Великобритания
Източник: Financial Times

Headline and core UK inflation are the highest in 30 years

Annual % change on consumer price index

Core inflation excludes food, alcohol and tobacco prices

Sources: ONS, Refinitiv

© FT

Нива на инфлацията във Великобритания

Източник: Office for National Statistics

Крехкото възстановяване на британската икономика, регистрирано през м. ноември 2021 г., беше неутрализирано от нарасналата заболяемост от варианта на КОВИД вируса Омикрон през м. декември 2021 г. БВП на страната отбеляза ръст от 0,9% през м. ноември, когато за пръв път надмина нивото на растеж от пред пандемичния период. Последвалият спад до 0,2% през м. декември се дължеше на намалените продажби в сектора хотелиерство и ресторантьорство и се очаква да се запази като тенденция и през м. януари 2022 г.

Общият ръст на БВП през 2021 г. от 7,5% е най-значителният за страната от 1941 г. насам и нарежда Обединеното кралство сред най-бързо възстановяващите се икономики от Г-7. Основна причина е отпуснатата държавна помощ в подкрепа на засегнатите фирми и домакинства в размер на 315 милиарда британски лири. В резултат задлъжнялостта на страната нарасна от 82% спрямо БВП в началото на 2020 г. до 95% от БВП през м. октомври 2021 г. Очаква се възстановяването да продължи и през 2022 г., когато ръстът ще достигне до 4,7% и ще бъде най-значителния в групата на страните от Г-7.

Министър-председателят Борис Джонсън приветства положителните тенденции, които идват на фона на разклатените му политически позиции и предстоящото драстично свиване на разполагаемия доход на домакинствата. Действащата система за контрол на цените за битовите потребители на енергийни ресурси забави повишението на цените за ток и газ, но не може да го предотврати. През м. април 2022 г. сметките на домакинствата ще се увеличат с минимум 54%, а цените на хранителните продукти ще нараснат с 4,2% и ще продължат да се покачват.

Допълнителен натиск върху разполагаемия доход ще окаже и повишението от 1,25 процентни пункта на осигурителните вноски за сметка както на работниците така и на работодателите, което влиза в сила от 1 април 2022 г. Замразяването на ръста на нивото на необлагаемия разполагаем доход в съотношение спрямо нарастващата инфлация ще доведе до загуба на разполагаемия доход от 1,4%.

Допълнителен натиск ще окаже и повишението на лихвения процент 0,25% до 0,5%. Очакването е за обща загуба на разполагаем доход от 2%, най-значителният ръст през последните 30 години.

Нарастването на цените на енергоносителите в комбинация с недостига на работна ръка в сектори като транспорт и здравеопазване както и ниските нива на безработица от 4,2% неизбежно ще доведат и до инфлационен натиск. През м. декември 2021 г. инфлацията беше в размер на 5,4% на годишна база, а през м. април 2022 г. ще достигне до рекордните нива от 7%.

Централната банка на Англия предвижда намаление на инфлацията едва през четвъртото тримесечие на 2022 г. до 5,8% вследствие на повишение на предлагането и възстановяване на глобалните доставки. Инфлацията ще спадне до пред кризисните нива от 2% чак през 2024 г.

В опит да подпомогне домакинствата, британското правителство обяви пакет от мерки в размер на 9,1 милиарда британски лири. Мерките предвиждат отпускането на заем в размер на 200 британски лири на домакинство за зимния период на 2021 г. – 2022 г. Заемът ще бъде изплащан поетапно в продължение на пет години, считано от 1 април 2023 г., когато се очаква цените на енергоносителите на световните пазари да се стабилизират.

Великобритания е на 10-то място по износ в света и на 4 място по внос. Износът за 2021 г. възлиза на стойност 623,9 млрд. британски лири, отбелязвайки ръст от 5,9% в сравнение с 2020 г. Вносът в ОК е на стойност 665,0 млрд. британски лири, като отново се наблюдава тенденция на нарастване с 11,4% спрямо 2020 г.

Основните стоки, които формират износа през 2021 г., включват:

Стоки	Износ в млрд. британски лири
Превозни средства	23,3
Генератори	21,9
Медицински и фармацевтични продукти	21,1
Цветни метали	15,8
Нефт	15,1
Нефтопродукти	10,8
Измервателни инструменти	10,3
Въздухоплавателна индустрия	10,1
Други	10,0
Електрически изделия	8,7

Източник: HM Revenue and Customs

Основни пазари за британския износ са Германия Китай, Холандия, САЩ, Франция, Ирландия, , Швейцария, Белгия, Италия и Испания.

Основните стоки, които формират вноса през 2021 г., включват:

	Внос в млрд. британски лири
Превозни средства	26,4
Газ	23,4
Медицински и фармацевтични продукти	22,5
Нефт	19,2
Цветни метали	18,3
Облекло	17,5
Електрически изделия	16,3

Телекомуникационно оборудване	16,1
Генератори	15,1
Други	14,2

Източник: HM Revenue and Customs

Най-големи вносители във Великобритания са Германия, САЩ, Холандия, Китай, Франция, Белгия, Норвегия, Италия, Испания и Ирландия.

Природни ресурси

Нефтът и газът формират 73% от енергийния микс на Великобритания като съответно 44% и 29% от ресурсите се добиват в страната. Страната е нетен вносител на енергийни ресурси, местният добив през 2020 г. достига до 124,1 млн. тона като бележи незначителен спад спрямо 2019 г. Великобритания разполага с газови и нефтени залежи, които до 2025 година биха били достатъчни да осигуряват половината от консумацията на страната. Очаква се залежите от нефт в Северно море да осигуряват производство в продължение на още 30-40 години.

Великобритания извършва проучвания за наличие на залежи на шистов газ. По последни данни, Великобритания разполага със залежи от шистов газ от 37,6 трилиона кубически метра, което количество е достатъчно да покрие консумацията на газ на страната за период от 25 години.

Традиционен производител на въглища в миналото, Великобритания вече е нетен вносител и произвежда едва 1,2 млн. тона въглища през 2020 година, което представлява спад от 30% спрямо предходната година. Великобритания е втора по добив на олово и никел в ЕС.

Географското положение на страната обуславя и значителното развитие на пристанищното и морското дело. Великобритания е втора по размер в Европа по отношение на брой и размер на пристанищата, които са над 100 на брой.

Степен на развитие на отделните сектори

През 2021 г. Великобритания е петата по големина в света икономика. Както е характерно и за другите развити икономики, дялът на услугите преобладава с 80% от БВП. Някои от основните сектори, които формират този дял, са професионално, научно-технически дейности и административни услуги (12%); държавен сектор, здравеопазване и образование (19%); бизнес услуги (11%); финансови услуги и застраховане (8%) и недвижими имоти (12%). Великобритания все още е един от големите производители на стоки в света, но дялът на производство е едва 10%. Строителството заема 6% от БВП, а земеделието едва 1%.

БВП

БВП на Великобритания
Източник: Office for National Statistics

Енергетика

Енергийният сектор заема 2,1% от БВП по данни за 2020 г., в него са заети 181 000 души. Първи стъпки за либерализиране на енергийния пазар във Великобритания са предприети през 1983 г., а приватизацията се провежда през периода 1990 – 1995 г.

Великобритания развива ядрена енергетика от 1956 година с изграждането на първия ядрен реактор. Във Великобритания работят общо 15 атомни реактора, които осигуряват 20% от електропроизводството в страната. Голяма част от тях ще бъдат изведени от експлоатация до 2030 година. В сектора са заети 44 000 служители. Предстои изграждане на допълнителни мощности от 16GW, в което ще бъдат инвестирани 40 млрд лири.

Преносната мрежа на Великобритания е добре развита като дължината на газопроводите достига 289 000 км, а на електропроводите до 800 000 км. Великобритания е поела амбициозен ангажимент да намали вредните емисии със 78% до 2030 година. Усилията на правителството са съсредоточени в развиване на добива от възобновяеми енергийни източници.

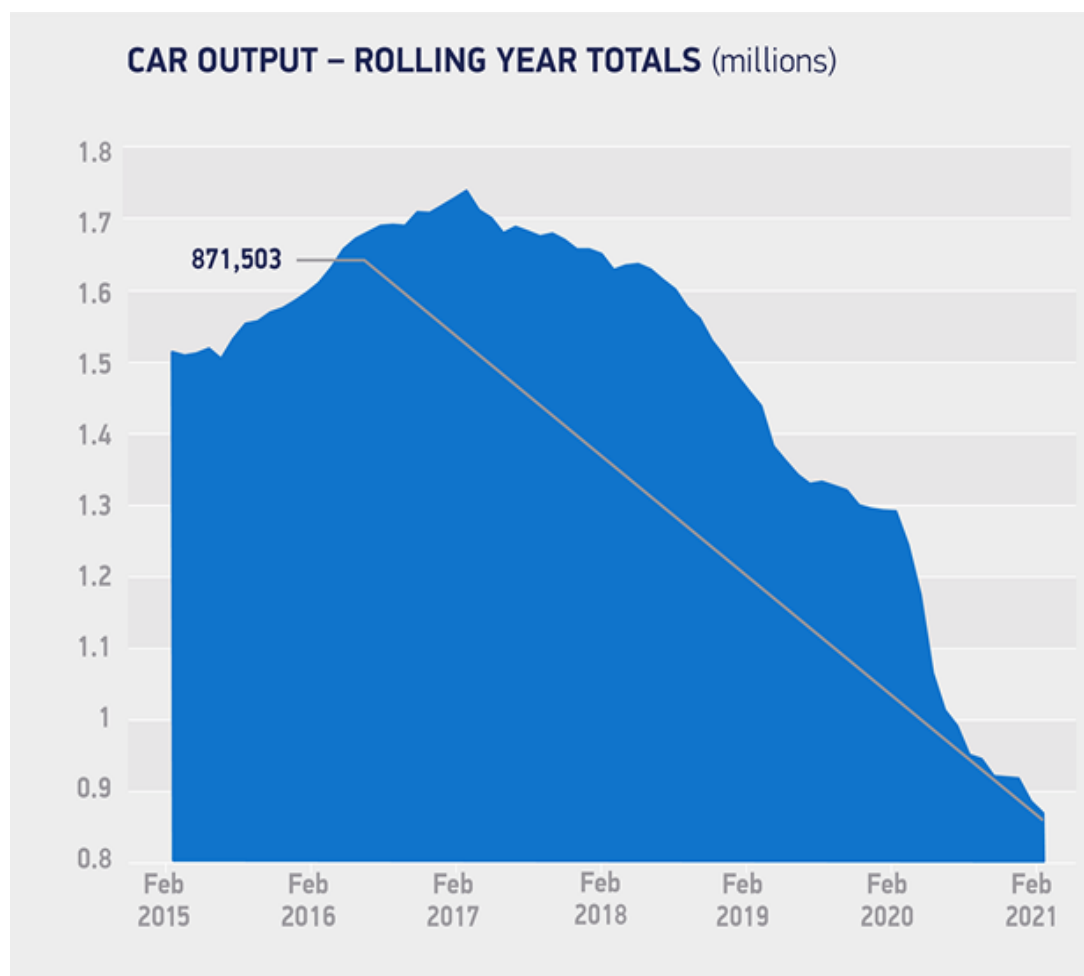
Автомобилна индустрия

Великобритания е един от световните лидери в автомобилната индустрия, а размерът на приходите в сектора достигат до 82 млрд лири годишно. Този сектор е сред най-засегнатите от пандемията от COVID-19.

През 2021 г. са произведени 850 575 автомобила, което представлява спад от 6,7% в сравнение с 2020 г. Намалява и износьт с 5,8%. В сектора са заети над 856 000 хиляди човека. 81,5% от произведените във Великобритания автомобили са предназначени за износ, като най-големият дял е насочен към страните от ЕС (55,0%). Произвеждат се и над 2,71 млн. двигатели годишно.

Обнадеждаваща промяна е свързана с нарастването на производството на електрически автомобили. Процентът на електрическите автомобили и хибриди достига 26,1% от общото производство през 2020 г. и отбелязва ръст от 7% спрямо предходния период.

Единадесет от най-големите световни производители са базирани в Великобритания, а продукцията заема 12% от британския износ като се реализира в над 100 страни. Великобритания е третият по големина пазар на автомобили в Европа с годишни продажби от над 2 млн. нови превозни средства. Във Великобритания са разположени най-голям брой производства на спортни автомобили – „Aston Martin“, „Bentley“, „Jaguar“, „Lotus“, „McLaren“, „MG“, „Rolls-Royce“ и „Morgan“. Инвестициите в научни разработки и иновации достигат до 3.5 млрд лири годишно.

Производство на автомобили във Великобритания
Източник: SMMT

Фармацевтична индустрия и биотехнологии

Фармацевтичният сектор във Великобритания има значителен принос към БВП на страната и е сред най-развитите пет в света. Фармацевтиката заема 7% от британския износ като е изпреварвана само от автомобилната индустрия. Най-големите експортни пазари за реализация на фармацевтични продукти са САЩ (6,6 млрд. щ. долара), Германия (4 млрд. щ. долара), Нидерландия (2 млрд. щ. долара), Китай (1,5 млрд. щ. долара), Франция (1,5 млрд. щ. долара), Ирландия (1,3 млрд. щ. долара) и Канада (1,3 млрд. щ. долара).

В сектора са заети над 240 000 служители. По отношение на иновативните медицински и фармацевтични научни разработки Великобритания заема второ място в света. Британско-шведската компания "AstraZeneca" беше сред първите световни производители на ваксина срещу COVID-19.

В индустрията оперират общо 5694 фирми като преобладава броя на малките и средни предприятия (86%). Специфична особеност е наличието на значителен брой чуждестранни фирми (22%), които генерират над 60% от производството и ангажират над половината от работната ръка. Двете най-големи британски фармацевтични компании – „GlaxoSmithKline“ и "AstraZeneca" – заемат съответно 8 и 12 място по пазарна капитализация в света.

Информационни технологии

Информационните и телекомуникационни технологии (ИКТ) във Великобритания имат значителен принос към БВП на страната от 149 млрд. лири или 8%.

В ИКТ индустрията са заети най-голям брой специалисти. През 2020 г. те достигат до 3,0 млн, което представлява ръст от 11% спрямо 2018 г. За сравнение в другите сфери на услугите са заети съответно 1,9 млн. в строителството, 1,3 млн. в туризма и 1,2 млн. във финансовите услуги.

Най-голям брой чуждестранните инвестиции в страната са привлечени от ИКТ сектора. През 2021 г. размерът на инвестициите бележи рекорд и достига до 29,4 млрд. британски лири, което нарежда Великобритания на трето място в света след САЩ и Китай. Почти половината от инвестициите са с произход САЩ и азиатските страни. Най-голям поток от инвестиции е привлечен от гр. Лондон – 6,8 млрд британски лири. За сравнение гр. Берлин е на второ място с 3,5 млрд лири, а гр. Париж е на трето с 2,4 млрд. лири.

Развитие на отделните подсектори на ИКТ отрасъла във Великобритания

Подсектор	% от общия отрасъл
Компютърно програмиране и софтуеър	36,7
Телекомуникации	24,6
Информационни услуги	7,0
Производство на електроника и компютри	3,8
Услуги и поддръжка на компютърно оборудване	3,3

Секторът е обезпечен от високо технологична инфраструктура. В страната притежателите на мобилни телефонни устройства са над 86%, а интернет потребителите обхващат 96% от населението.

Инженерна индустрия

Инженерната индустрия е добре развита във Великобритания и има значителен принос от 9,3% към БВП на страната. Регистрираните предприятия

съставляват 27% от всички фирми като в тях са заети 19% от общата работна сила в страната. От тях 7,7% са граждани на страните от ЕС.

Самолетостроенето е сред най-развитите сектори в бранша и е трето по размер в света. Общо 3000 фирми произвеждат продукция за над 35 млрд. лири годишно, като изнасят възлиза на 30 млрд. Над хиляда самолетни крила на „Airbus“ се произвеждат и изнасят годишно. Съществено е и производството на самолетни двигатели на фирмата „Rolls-Royce“, както и на системи за контрол, климатизация и аудио-визуални системи. Сериозен е приносът на научно-развойната дейност като 26% от общи 120 000 заети специализират в тази област. Значително предизвикателство пред сектора е недостига на работна ръка с адекватни технологични умения, което води до забавяне на необходимата дигитализация в бранша. С цел преодоляване на тази конкурентна слабост, британското правителство отпуска субсидия от 3,9 млрд. лири. Великобритания заема и 6,5% от общото световно производство на космически технологии.

Втори по размер е секторът на отбранителната индустрия. Великобритания заема общо 19% от световния пазарен дял и е втори по размер износител след САЩ (40%). През 2021 г. страната договаря поръчки на обща стойност 33 млрд. лири. Изнасят е насочен предимно към Близкия Изток (почти 80%), САЩ и ЕС. Най-голям е дялът на самолетостроенето (88%), следван от пехотна техника (7%) и корабостроенето (5%). Корабостроителната индустрия има принос от 2 млрд. британски лири към БВП и осигурява 32 000 работни места. Великобритания е четвърти по размер в света износител на системи и продукти за сигурност като през 2019 г. изнасят възлиза на 5,2 млрд. лири.

Великобритания е най-големият производител на строителна техника в Европа и пети в света с пазарен дял от 25% г. Годишното производство възлиза на 60 000 машини и съоръжения в общо 1 500 компании с над 42 000 работници. Шестдесет процента от износа е предназначен за страните извън ЕС, но голяма част от поддоставчиците са базирани в ЕС. За развитието на сектора допринасят значителните държавни капиталови инвестиции от 15 млрд. лири, насочени за подобряване на жп, пътната и ядрено енергийната инфраструктура.

Електрониката и електротехниката заемат 5% от БВП на страната с общ размер на производството от 16 млрд. лири, генерирани от 300 000 работници в 12 000 фирми. Великобритания е нетен вносител на електроника и свързани части като търговският дефицит достига до 22,6 млрд. лири. 20% от британския износ е предназначен за азиатския пазар.

Финансови и бизнес услуги

Секторът има изключително важна роля за британската икономика с принос от 11% към БВП като в него са заети над 2,2 млн души. Лондонското сити е най-големият и най-добре развит финансов център в ЕС както и втори в света след Ню Йорк. Общо 32% от всички финансови дейности в Съюза се извършват в Ситито. Дялът на износа към ЕС възлиза на 39%, а от останалите световни пазари най-значителен е обменът със САЩ от 40%.

Лондон е центърът на частното и инвестиционно банкиране като извършва половината от транзакциите в Европа. Над 40% от сделките в международната валутна търговия са базирани във Великобритания, следвана от САЩ, Япония и Сингапур. Лондон е глобален център на търговията с ценни книжа и управлението на инвестиции и запазва водещото си световно място като лидер на вторичния пазар на ценни книжа с 46% пазарен дял.

Размерът на активите в банковия сектор е четвърти по големина в света, като броят на чуждестранните банки (250), регистрирани в Лондон, е най-големият в сравнение с другите финансови столици.

Застрахователното дело е най-големият сектор по размер в Европа и трети по размер в света. Презастрахователния пазар на Великобритания заема 10% от световния пазар на презастраховането.

Великобритания заема 7% от световния пазар на юридически услуги като над 200 чуждестранни правни кантори са установили дейността си в страната. Лондон е водещ международен център за разрешаване на търговски спорове и постигане на извън съдебни споразумения.

Лондон се позиционира и като средище на търговията със „зелени сделки“ като предоставя капитал за дейности, свързани с устойчивото развитие на компании и цели икономики. През последните три години се утраява броят на „зелените облигации“, търгувани на Лондонската фондова борса, като осигуреното финансиране достига до 29 млрд. долара през 2020 г. Поради тясната обвързаност на финансовия и технологичния сектор, Лондон се превърна и във водещ център за финансиране окрупняването на стартиращи технологични предприятия, като осигури заеман капитал в размер на 4,5 млрд. британски лири в рамките на три години.

Независимо от Брекзит, Лондон ще продължи да бъде финансов център на ЕС в средносрочен план.

Данъчна система

Британското правителство си поставя за цел да превърне Великобритания в най-предпочитаната световна дестинация за привличане на чуждестранни инвестиции. С тази цел корпоративният данък беше намален от 28% през 2010 година на 23% през 2013 година, а през 2015 година достигна до 20%. През 2017 г. данъкът беше намален до 19%. Поради значителната задлъжнялост на страната вследствие на пандемията, се очаква повишаване на ставката на корпоративния данък до 25% през 2023 г.

С цел насърчаване на иновациите и развойната дейност, Великобритания въведе диференцирана ставка от 10% за приходите от продажба на интелектуална собственост и иновативни продукти, патентовани от британската „Агенция за интелектуална собственост“. Широко навлиза и прилагането на данъчни облекчения за разходите, извършени за развойна дейност като процентът, признат за приспадане на разходи, варира от 130% за големите до 225% за малките и средни предприятия.

Предлагат се и данъчни облекчения за филмовата и видео индустрията под формата на данъчен кредит в размер на 25% от стойността на извършените разходи.

Данък добавена стойност

Ставката на данъка е 20%.

Прилага се и т. нар „гербов налог“, който се налага върху сделки за закупуване на собственост – земя, недвижимо имущество и акции.

Данъчната година започва от 1 април и приключва на 31 март на следващата година.

Изготвил: *Т.Койчева*

Ръководител СТИВ Лондон

13.04.2022 г.